

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Вступ. *Актуальність.* Досліджено напрями розвитку сфери культури на місцевому рівні після проведення реформи децентралізації. Основним завданням наразі є перезавантаження сприйняття економічної привабливості культури на місцевому рівні та підвищення інституційної спроможності закладів культури. В умовах воєнного стану розвиток культурної сфери в Україні набуває ще більшої актуальності.

Метою статті є визначення сучасних перспективних напрямів розвитку культурної сфери України в умовах децентралізації. Основні завдання: доведення необхідності створення центрів культурних послуг у громадах; визначення переваг від залучення приватного сектору для покращення якості надання культурних послуг та від співробітництва громад у культурній сфері; з'ясування основних напрямів діяльності закладів культури в режимі онлайн. Об'єктом дослідження є культурна сфера в Україні.

Методи. У процесі дослідження використано системний підхід, а також такі методи дослідження: термінологічний аналіз (для визначення понять "культурна послуга", "базовий набір культурних послуг", "центр культурних послуг" тощо); порівняльний аналіз (для розгляду закордонного та вітчизняного досвіду); статистичний аналіз та групування (у процесі визначення кількісних показників у сфері культури); узагальнення (для написання висновків).

Результати. Доведено необхідність створення центрів культурних послуг із метою підвищення інституційної та фінансової спроможності закладів культури громад. Наведено дані опитування щодо зацікавленості громад у створенні таких культурних хабів. Актуалізовано питання участі громад у культурних проєктах з метою отримання грантів на їх виконання. Проаналізовано французький досвід співробітництва громад у сфері культури.

Висновки. Описано напрями діяльності закладів культури в режимі онлайн. Охарактеризовано вигоди та доцільність використання механізму співробітництва громад у культурній сфері. Доведено переваги механізму державно-приватного партнерства в культурній сфері як інструменту залучення позабюджетних коштів (фінансові, соціальні-економічні та політичні).

Ключові слова: культура, культурна послуга, центр культурних послуг, співробітництво громад у сфері культури, державно-приватне партнерство в культурній сфері.

Вступ

Актуальність дослідження. Одним із вагомих чинників забезпечення демократичного поступу України на основі євроінтеграційних цінностей є упровадження ефективної системи публічного управління, зокрема й у сферу культури, роль якої полягає в консолідації та інтеграції суспільства, збереженні самобутності та унікальності національної держави. При цьому основним завданням держави має бути забезпечення нової якості життя, яке неможливе без надання сучасних доступних культурних послуг населенню. Варто зазначити, що реформа децентралізації в Україні сприяла підвищеному інтересу громад до сфери культури, адже всі повноваження в цій царині було передано на виконання місцевих органів влади (Ланчевич, 2018). Культурні заходи й проєкти є перевіреним підґрунтям спільної діяльності для розвитку культурної арени протидії російській агресії. У цьому контексті сьогодні необхідним є перезавантаження сприйняття фінансової привабливості культури на локальному рівні й створення умов із метою формування єдиного соціально активного культурного простору, означення як основних функцій місцевих закладів культури відтворення суспільних відносин, інтеграцію, суспільну координацію та комунікацію. **Метою статті** є визначення сучасних перспективних напрямів розвитку культурної сфери України в умовах децентралізації.

Основними завданнями дослідження визначено такі:

- доведення необхідності створення центрів культурних послуг у громадах;
- визначення переваг залучення приватного сектору для покращення якості надання культурних послуг та від співробітництва громад у культурній сфері;

- з'ясування основних напрямів діяльності закладів культури в режимі онлайн.

Для визначення основних напрямів розвитку культурної сфери на місцевому рівні використано законодавчі акти України, матеріали проведеного всеукраїнського репрезентативного опитування щодо зацікавленості у створенні поліфункціональних Центрів культурних послуг, статистичні дані Українського культурного фонду, матеріали сайту "Децентралізація", аналітичний звіт про стан та вектори розвитку соціокультурної інфраструктури в територіальних громадах, наукові розробки О. Валевського (2020) та А. Крупки (2014), присвячені дослідженню механізму державно-приватного партнерства у сфері культури.

Методи

З метою виконання поставлених завдань використано системний підхід, а також такі методи дослідження: термінологічний аналіз (для визначення понять "культурна послуга", "базовий набір культурних послуг", "центр культурних послуг" тощо); порівняльний аналіз (для розгляду зарубіжного та вітчизняного досвіду); статистичний аналіз та групування (у процесі визначення кількісних показників у сфері культури); узагальнення (для написання висновків).

Результати

Децентралізація підвищила роль місцевої культури в житті кожної громади. Культурні особливості території все частіше розглядатимуться як цінне надбання громади, як можливість для розвитку традицій, ремесел, туризму, а звідси й економіки. Ми погоджуємося з Л. Гузаром, який говорив, що "сьогодні, на порозі великих змін у житті нашого народу, ми не можемо собі навіть уявити здійснення виправданих мрій існування вповні само-

бутнього суспільства без продовження процесу піднесення культури" (Гузар, 2015).

Водночас процес децентралізації став викликом для багатьох закладів культури, адже перед місцевою владою гостро постали нагальні питання про формат існування таких закладів у майбутньому та про те, які послуги надавати населенню, щоб бути максимально корисними для громади (Ланчевич, 2018). При цьому виникає чимало питань щодо інституційної спроможності закладів культури, їх фінансування, надання населенню доступних, необхідних та якісних культурних послуг. Зокрема, культурна послуга – дії юридичних та/чи фізичних осіб, які ведуть культурну діяльність, що спрямована на задоволення культурних та інтелектуаль-

них потреб людини, забезпечення духовного і творчого розвитку особистості, які мають конкретну вартість і споживаються у процесі надання (виконання) таких дій (Про культуру, 2010, ст. 1).

Державою визначено базовий набір культурних послуг – зміст, перелік і обсяг культурних послуг, які обов'язково мають надаватися мешканцям територіальної громади для забезпечення доступу до читання й інформації, кінофільмів, музейних експонатів, можливостей для творчого самовираження та мистецької освіти (Про культуру, 2010).

На рис. 1 подано базовий набір культурних послуг (Методичні рекомендації ..., 2019, с. 6).

Рис. 1. Базовий набір культурних послуг

Також закон "Про внесення змін до Закону України "Про культуру" щодо загальних засад надання населенню культурних послуг" визначає основні засади функціонування Центрів культурних послуг. Згідно із Законом, "центром культурних послуг є багатофункціональний заклад культури, який має зручне розташування для відвідування мешканцями територіальної громади або суміжних територіальних громад, який має кваліфіковані кадри, має сучасне матеріально-технічне оснащення та здатний забезпечувати надання комплексу культурних послуг, інформаційної та консультативної допомоги, доступ для користування приміщеннями й обладнанням для творчості, неформального навчання і спілкування жителів територіальної громади із урахуванням чисельності, національного, вікового, соціального, статевого, галузевого складу населення" (Про внесення змін ..., 2021). Отже, центри культурних послуг (далі ЦКП) – це багатофункціональні громадські простори, які забезпечать населенню доступність базового переліку культурних послуг, утворюють можливість у певному місці зібрати дорослих, молодь, дітей та людей старшого покоління для того, щоб усі охочі змогли навчитися нового й вільно комунікувати.

Наразі територіальні громади виявляють високий рівень зацікавленості у створенні ЦКП, оскільки це дає шанс оптимізувати видатки на утримання розширеної культурної інфраструктури радянських часів, і водночас ефективно розподіляти бюджетні кошти та утворити такі культурні простори, які будуть комфортними та привабливими для мешканців громади й користуватимуться їхнім попитом та інтересом (Розпочався відбір громад ..., 2021).

Проведене Київським міжнародним інститутом соціології в лютому 2020 р. всеукраїнське репрезентативне опитування свідчить ось про що: зацікавлений у створенні поліфункціональних центрів культурних послуг 81 % населення (рис. 2).

У 2021 р. реалізовано проект "Центри культурних послуг як інструмент згуртованості громади". Проект реалізує громадська організація "Товариство дослідників України" за ініціативи Міністерства культури й інформаційної політики України і підтримки Швейцарії, яка надається через Швейцарську агенцію розвитку й співробітництва (SDC). Взагалі на участь у проекті організатори отримали майже 200 заявок від територіальних громад.

Серед головних критеріїв оцінювання були: наявність проєктів, реалізованих у сфері культури; етап створення ЦКП, на якому перебуває громада; список вагомих модулів, які територіальна громада планує створити в ЦКП; обсяг коштів, який громада виділить на співфінансування проєкту зі створення ЦКП; зацікавленість у реалізації проєкту і загальне враження від рівня розвитку в царині культури в громаді.

Кожна громада-учасниця проєкту отримала:

- аналіз наявного стану сфери культури й рекомендації з її розвитку;
- проведено соціологічне опитування потреб та побажань її мешканців щодо покращення якості надання культурних послуг, змістового наповнення центру культурних послуг, осучаснення культурної інфраструктури;
- покроковий план заходів зі створення центру культурних послуг у громаді;
- зразки документів, які потрібні для створення й забезпечення ефективного функціонування центру культурних послуг у громаді;
- архітектурний план майбутнього центру культурних послуг;
- експертну допомогу в підготованні замовлення для отримання державної субвенції на створення центрів культурних послуг;
- бренд-стратегію Центру культурних послуг, що адаптована для громади (Центри культурних послуг ..., 2021).

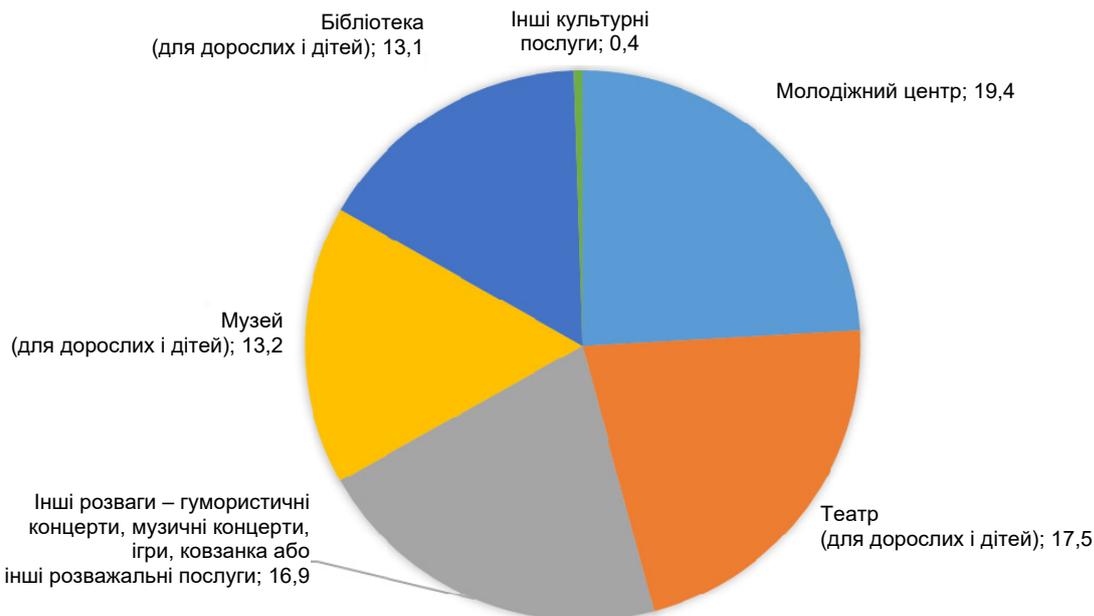

Рис. 2. Перелік послуг, у яких зацікавлені користувачі (за умови, що вартість таких відповідає їхнім фінансовим можливостям)
 Розроблено за: (Децентралізація в культурі: створення Центрів культурних послуг, 2021, с. 9).

Реалізація такого проекту в перспективі зможе розпочати модернізацію об'єктів культурної інфраструктури територіальних громад, що стане інструментом підтримки й розвитку її культурного потенціалу і самоідентичності її жителів, формування єдності в громаді (Центри культурних послуг ..., 2021).

Створення Центрів культурних послуг є одним із пріоритетних завдань низки стратегічних і концептуальних документів України, як-от: Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., Стратегії людського розвитку, реформи системи забезпечення населення культурними послугами зараз, в умовах сьогодення, – і проект Плану відновлення й розвитку України.

Водночас одним із різновидів перетворення застарілих клубів може бути створення багатофункціональних "хабів" або культурно-освітньо-розважальних центрів, які поєднують функції як бібліотеки, комп'ютерного клубу, так і місця для проведення культурно-розважальних заходів та громадського простору для спілкування. Окремі громади мають вдалий досвід у такій трансформації культурних закладів. Наприклад, у *Теребовлянській територіальній громаді Тернопільської області* створено п'ять Центрів культури та дозвілля, що об'єднують усі 25 сіл громади й адміністративний центр та надають різноманітний спектр послуг. Приміщення колишніх сільських клубів продовжують діяти, в них відбуваються заходи, проте вони не є окремими юридичними особами. При цьому їхні працівники є інструкторами центру. Також в *Іллінській територіальній громаді Вінницької області* всі будинки культури і бібліотеки об'єднали під управління Центру культури, мистецтва й естетичного виховання (Баласанян, 2019).

Важливим напрямом розвитку культурної сфери на місцевому рівні є участь громад у різних культурних проектах, що допомагає розв'язувати проблеми у сфері культури, а також є засобом маркетингу громади. Український культурний фонд реалізує грантові проекти

у сфері культури. Український культурний фонд (УКФ) – державна установа, яка створена з метою сприяння розвитку національної культури та мистецтва в державі, забезпечення сприятливих умов для розвитку інтелектуального і духовного потенціалу індивіда й суспільства, підтримки культурного розмаїття, широкого доступу громадян до національного культурного надбання та інтеграції української культури у світовий культурний простір. Фінансування проектів Українським культурним фондом відбувається на конкурсних засадах. З 2018-го до 2020-го року включно УКФ реалізовано 1003 проекти на суму 885,99 млн грн. Кількість проектів, замовниками яких є органи місцевого самоврядування, становить 65 од. на суму 12,66 млн грн. Для підтримки культурно-мистецьких проектів Законом "Про Державний бюджет України на 2023 рік" передбачено 150 млн грн у 2023 р. (150 мільйонів гривень передбачено..., 2022).

У складні часи воєнної агресії Росії, коли ворог знищує українську культуру та культурну спадщину, УКФ створив платформу "Підтримай Україну – збережи українську культуру", мета якої надати можливість українським організаціям і митцям продовжувати розвивати українську культуру й креативні індустрії та надати допомогу в залученні підтримки для реалізації їхніх проектів.

Прикладом перезавантаження культурної сфери є досвід Заводської територіальної громади Тернопільської області. Одним із викликів для Заводської ТГ після об'єднання була сфера культури, позаяк вони мали приміщення, проте умови для роботи там були не придатні. Стратегічною метою громади стало осучаснення культури та наповнення її новим змістом. Для цього об'єднали будинок культури та школу мистецтв – саме так був створений центр естетичного виховання. На початку співпраці із Програмою USAID DOBRE одним із векторів поліпшення послуг громада обрала саме культуру. Для цього Центр естетичного виховання модернізували та оснастили спільними зусиллями.

У приміщенні провели капітальний ремонт, придбали нову апаратуру. Програма USAID DOBRE надала технічну допомогу, еквівалентну сумі 941 тис. грн, а з місцевого бюджету громада витратила 1 млн 295 тис. грн для реалізації цього проєкту. Загалом на утримання культури в громаді виділяється 22 % від власних надходжень. Це вагома сума для громади, але її мешканці розуміють важливість культурної сфери. Для її розвитку шукають і нові джерела надходжень. Зокрема, анонують замовлення на різні гранти. Наприклад, місцева громадська організація "Від ідеї до успіху" виграла проєкт та залучила 189 тис. грн на утворення вільної платформи для спілкування дівчат-підлітків.

Також громада брала участь у реалізації проєкту, що був спрямований на діяльність в умовах пандемії, від компанії House of Eugore. Результатом реалізації проєкту стало отримання 78 тис. грн на медіаінструменти та проєктор, які потрібні для розвитку школи та навчання онлайн (Як розвивати культуру ..., 2020).

Не менш важливим напрямом розвитку сфери культури є співробітництво громад. Досвід закордонних країн вказує на те, що органи місцевого самоврядування (далі – ОМС) (територіальні громади базового рівня) ніколи не є остаточно самодостатніми незалежно від чисельності населення та їхньої площі. Тому міжмуніципальне співробітництво (ММС) є інноваційною і назрілою формою діяльності окремих органів місцевого самоврядування. ММС є ефективним рішенням для нейтралізації ефектів нераціонального розподілу ресурсів і функцій між ОМС, неідеальної організації територіальної влади.

Прийняття в червні 2014 р. Закону України "Про співробітництво територіальних громад" стало міцним імпульсом для розвитку міжмуніципального співробітництва в межах всієї країни (Толкованова, 2016, с. 89).

Згідно із Законом України "Про співробітництво територіальних громад" співробітництво територіальних громад – це відносини між двома чи більше територіальними громадами, які здійснюються на договірних засадах у визначених цим Законом формах із метою забезпечення культурного та соціально-економічного розвитку територій, поліпшення якості надання послуг населенню на базі спільних інтересів і цілей, якісного виконання органами місцевого самоврядування зазначених законом повноважень (Про співробітництво..., 2014).

Зважаючи на дефіцит фінансових ресурсів, територіальні громади вибирають співробітництво переважно з економічних міркувань. Водночас це пов'язано з тим, що малі громади нерідко мають проблеми зі збереженням спроможності самостійно надавати деякі послуги через нестачу кадрових, матеріальних та/або фінансових ресурсів. Їх поєднання дає можливість знайти більш продуктивні підходи щодо вирішення низки питань, застосовуючи спільні досвід та знання.

Основними завданнями співробітництва територіальних громад є розвиток та оновлення культурної інфраструктури, підвищення якості надання культурних послуг та підвищення ефективності роботи відповідних ОМС (Організація співробітництва..., 2017, с. 7). Приміром, громади можуть спільно створити й утримувати заклад культури. Зокрема, на підставі укладеного договору про співробітництво одна громада може надавати населенню іншої громади культурні послуги (для прикладу, забезпечувати навчання дітей у місцевій музичній чи художній школі) (Культура і децентралізація ..., 2017).

Цікавим для України є французький досвід міжмуніципального співробітництва у сфері культури.

Зокрема, із 2002 р. у Франції з'явилися кооперативні культурні публічні інституції (Etablissement Public de Cooperation Culturelle, EPCC) як форма багаторівневого співробітництва, що об'єднує різні територіальні та державні органи з метою спільного фінансування та управління важливими культурними установами. За 10 років було створено близько 40 EPCC.

У 2015 р. Міністерство культури Франції запропонувало ще один новий інструмент – "культурні пакти", у яких держава зобов'язується підтримувати свій рівень фінансування культури територіальним органам, поки ці органи зобов'язуються зробити те ж саме щодо власного культурного бюджету (Баласанян та ін., 2020).

На жаль такий механізм об'єднання матеріальних, фінансових та кадрових ресурсів громад в Україні є малопоширеним, адже найменша кількість договорів співробітництва (3,7 % протягом 2015–2020 рр.) укладено саме у сфері культури та туризму (Бойко, 2020, с. 13).

Актуальним напрямом розвитку культурної сфери є цифровізація культурних послуг. Нині все більше поширюються інформаційно-комп'ютерні технології, що значною мірою дають можливість оновити культуру, зокрема використовуючи сучасні науково-технічні досягнення для посилення впливу на відвідувача культурних установ, нарощуючи можливості донесення культурних благ до будь-якої людини незалежно від місця проживання через глобальні інформаційні мережі і передусім через інтернет (Чупрій та ін., 2021).

Культурна сфера гнучка та швидко пристосовується до різних обставин. Зокрема, пандемія 2020–2021 рр. засвідчила, що сфера культури може швидко адаптуватися до роботи в режимі онлайн, при цьому змінюючи певні напрями своєї діяльності. Наразі такі напрями є актуальними і під час війни в Україні.

На рис. 3 відображено напрями, які можуть бути включені до плану діяльності, реалізація яких допоможе створенню кроссекторальних об'єднань, що дасть змогу збільшити кількість осіб, які інтегруються в культурну сферу і побіжно стають амбасадорами галузі, додаючи голосів на її захист у громаді. Крім того, маргінальний характер діяльності культурних закладів набирає екстравертних рис.

Зазначені вектори потенційно можуть бути частково монетизовані для плавного формування вітчизняної аудиторії, яка інколи купуватиме культурні послуги. Слід урахувати, що діджитальний культурний ринок європейських країн більш розвинутий, тому наявність англійського контенту зможе допомогти в процесі монетизації культурного контенту міста та/або громади (Френкель, 2021).

Перспективним напрямом розвитку сфери культури є об'єднання ресурсів громади та бізнесу з метою поліпшення якості та доступності надання культурних послуг. Не можна оминати той факт, що сьогодні в Україні все ще малорозвинені механізми залучення позабюджетних коштів на розвиток культурної сфери. Одним із таких механізмів є державно-приватне партнерство (ДПП). Під ДПП у культурній сфері визнається співпраця на договірній основі органів державного управління і ОМС із приватним інвестором (меценатом) у реалізації проєктів із надання культурних послуг. Показники ефективності ДПП у сфері культури значно відрізняються від аналогічних форм діяльності в інших сферах, оскільки тут підвищена увага приділяється не лише одержанню прибутку, а й культурній і соціальній цінності результатів ДПП (Валевський, 2020).

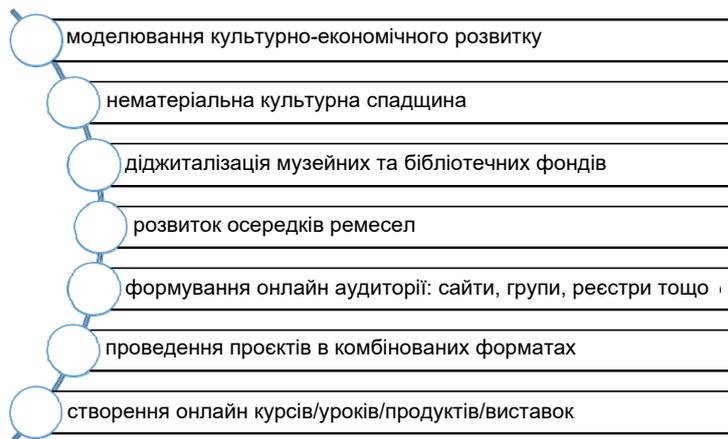

Рис. 3. Культурні напрями, які можна розвивати під час роботи в онлайн-режимі

Питання фінансування культури за допомогою державно-приватного партнерства актуалізуються в умовах сьогодення у зв'язку з тим, що його розвиток у соціально-культурній сфері пов'язаний зі створенням відповідних інституційних домовленостей для інвестиційних вкладень у відтворення висококонкурентного людського капіталу, використання якого забезпечить інноваційне піднесення суспільства (Крупка, 2014).

На переконання експертів, найоптимальнішими формами ДПП для умов України в культурній сфері є: оренда, аутсорсинг, концесія та інвестиційні домовленості. Наприклад, оренда може використовуватися щодо архітектурних пам'яток, бібліотек, музеїв, концертних залів. При цьому для всіх форм ДПП щодо історичних пам'яток повинна бути вимога охоронного зобов'язання зі збереження об'єкта культурної спадщини (Валевський, 2020).

Упровадження механізму ДПП для реалізації інвестиційних проєктів на регіональному та місцевому рівнях може мати такі переваги:

- забезпечення розподілу ризиків між органами державної влади/ОМС і приватним партнером;
- налагодження комунікації та взаємодії між владою та бізнесом;

залучення нових фінансових ресурсів для реалізації політики регіонального розвитку;

- сприяння використанню позитивного досвіду та професіоналізму приватного сектору за збереження контролю громади над активами (Державно-приватне партнерство..., 2017, с. 27).

Дискусія і висновки

Як ми бачимо, культура посідає важливе місце у формуванні національної ідентичності суспільства, збереженні незалежності країн, у їхньому розвитку та процвітанні. Реформа децентралізації актуалізувала питання щодо інституційної спроможності закладів культури громад та їх фінансового, матеріального й кадрового забезпечення, надання населенню якісних та доступних культурних послуг. Тож кожна громада шукає оптимальні для неї шляхи розв'язання проблем культурної сфери, надто, що в умовах воєнного стану розвиток культурної сфери в Україні набуває ще більш актуального значення.

Основні результати дослідження знайшли відображення у висновках і пропозиціях.

1. Одним з інструментів підвищення інституційної спроможності закладів культури громад є створення центрів культурних послуг. ЦКП – перспективний інстру-

мент для формування єдності в громаді – можливість в одному місці зібрати дітей, дорослих, молодь та людей старшого покоління, аби всі охочі могли навчитися нового та спілкуватися.

2. Обмеженість фінансових ресурсів у бюджетах громад потребує пошуку додаткових джерел фінансування культурної сфери. Участь органів місцевого самоврядування, комунальних установ та об'єднань громадян у культурних проєктах дає змогу отримати грант на реалізацію проєкту, презентувати свою громаду, показати її ідентичність.

3. Одним із механізмів, що дає змогу розв'язати фінансові та кадрові проблеми закладів культури, є співробітництво громад у культурній сфері. На підставі укладеного дво- або тристороннього договору сторони беруть на себе певні зобов'язання щодо надання культурних послуг та фінансового забезпечення закладів культури або проведення культурних заходів.

4. Заклади культури пристосувалися і до роботи в режимі онлайн, при цьому основним напрямом діяльності може бути діджиталізація бібліотечних та музейних фондів, створення онлайн-курсів, майстер-класів, виставок тощо.

5. Державно-приватне партнерство у сфері культури є особливим інструментом, передбаченим законодавством, що надає можливість ефективно вирішувати першочергові питання в культурній сфері, а також мобілізує розвиток та реформування цієї сфери, об'єднання ресурсів та потенціалу держави та/або громади з ресурсами приватного бізнесу.

Список використаних джерел

150 мільйонів гривень передбачено для підтримки культурно-мистецьких проєктів у 2023 році. (2022, 4 листопада). Український культурний фонд. <https://ucf.in.ua/news/04112022>

Баласанян, В. (2019, 9 грудня). *Культура і децентралізація: Що робити з сільськими клубами*. Децентралізація. <https://decentralization.gov.ua/news/11957>

Баласанян, В., Богдан, О., Голинська, О., Колесников, О., & Крупник, А. (2020). *Стан та перспективи розвитку соціокультурної інфраструктури в ОТГ. Аналітичний звіт*. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/504/2.pdf>

Бойко, О. (2020). *Аналітична записка щодо стану реалізації положень Закону України "Про співробітництво територіальних громад" в частині використання форм співробітництва*. Децентралізація. <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43255.pdf#:~:text=>

Валевський, О. А. (2020). *Актуальність розвитку державно-приватного партнерства у сфері культурної політики*. Децентралізація. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/504/2.pdf>

Гузар, П. (2015, 25 березня). *Яке значення має культура для нашого життя?* Українська правда. <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/03/23/7062428/>

Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: Можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів. (2017). Група радників з впровадження державної регіональної політики в Україні GOPA. http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf

Крупка, А. Я. (2014). Державно-приватне партнерство в галузі культури і мистецтва: Стан і перспективи розвитку. *Ефективна економіка*, 16. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3120>

Методичні рекомендації щодо створення і організації функціонування центрів культурних послуг у територіальних громадах, Наказ № 466 (2019) (Україна). <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/831/culture.pdf>

Організація співробітництва територіальних громад в Україні. Практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. (2017). Децентралізація. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/11/Organizatsiya-spirovbitnitstva-teritorialnih-gromad-v-Ukrayini.pdf>

Про внесення змін до Закону України "Про культуру" щодо загальних засад надання населенню культурних послуг, Закон України № 1432-IX (2021, 29 квітня) (Україна). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 31. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1432-IX#Text>

Про культуру, Закон України № 2778-VI (2010, 14 грудня) (Україна). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 24. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

Про співробітництво територіальних громад, Закон України № 1508-VII (2014, 17 червня) (Україна). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 34. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

Розпочається відбір громад до участі в проєкті "Центри культурних послуг як інструмент згуртованості громади". (2021, 22 березня). Децентралізація. <https://decentralization.gov.ua/news/13381>

Толкованов, В. В., Журавель, Т. В., Врублевський, О. С., Осипенко, Н. М., Записний, Д. Ю., Костіна, Н. А., Шкільняк, М. М., & Щербак, Н. В. (2016). *Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво – ММС)*. Тернопільський національний економічний університет.

Френкель, І. (2021, 13 липня). *Можливості сфери культури під час обмежень*. UCCS. <https://uccs.org.ua/uncategorized/mozhlyvosti-sfery-kultury-pid-chas-obmezhen/>

Центри культурних послуг, як інструмент згуртованості громади: Оголошено громади-переможці конкурсу. (2021, 9 квітня). Громадський простір. <https://www.prostir.ua/?news=tsentry-kulturnyhp-sposluh-yak-instrument-zhurtovanosti-hromady-oholoshenohromady-peremozhtsi-konkursu>

Чупрій, Л. В., Скокова, Л. Г., & Настояща, К. В. (2021). *Культурні практики населення України (ЗВІТ УКФ 07.10)*. Демократичні ініціативи молоді. <https://docs.google.com/document/d/1zy4iuijDgF5fXrdCfc9rs6/MNceZErCtQ/edit>

Як розвивати культуру в громадах: Можливості, ресурси, виклики. (2020, 16 вересня). Децентралізація. <https://decentralization.gov.ua/news/12801#:~:text>

References

150 million hryvnias are provided for the support of cultural and artistic projects in 2023. (2022, November 4). Ukrainian Cultural Foundation [in Ukrainian]. <https://ucf.in.ua/news/04112022>

Balasanian, V. (2019, December 9). *Culture and decentralization: what to do with village clubs*. Detsentralizatsiia [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/news/11957>

Balasanian, V., Bohdan, O., Holyńska, O., Kolesnykov, O., & Krupnyk, A. (2020). *State and prospects for the development of the socio-cultural infrastructure in OTG. Analitichnyi zvit* [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/504/2.pdf>

Boiko, O. (2020). *Analytical note on the state of implementation of the provisions of the Law of Ukraine "On Cooperation of Territorial Communities" regarding the use of forms of cooperation*. Detsentralizatsiia. [in Ukrainian]. <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43255.pdf#:~:text>

Centers of cultural services as a tool of community cohesion: the winning communities of the competition have been announced. (2021, April 9).

Hromadskyi prostir [in Ukrainian]. <https://www.prostir.ua/?news=tsentry-kulturnyhp-sposluh-yak-instrument-zhurtovanosti-hromady-oholoshenohromady-peremozhtsi-konkursu>

Chuprii, L. V., Skokova, L. H., & Nastoiashcha, K. V. (2021). *Cultural practices of the population of Ukraine* (ZVIT UKF 07.10) [in Ukrainian]. <https://docs.google.com/document/d/1zy4iuijDgF5fXrdCfc9rs6/MNceZErCtQ/edit>

Chupriy, L. V., Skokova, L. G., & Nastoyasha, K. V. (2021). *Cultural practices of the population of Ukraine* (Report of the UKF 07.10). Democratic youth initiatives [in Ukrainian]. <https://docs.google.com/document/d/1zy4iuijDgF5fXrdCfc9rs6/MNceZErCtQ/edit>

Frenkel, I. (2021, July 13). *Possibilities of the sphere of culture during restrictions*. UCCS [in Ukrainian]. <https://uccs.org.ua/uncategorized/mozhlyvosti-sfery-kultury-pid-chas-obmezhen/>

How to develop culture in communities: Possibilities, resources (2020, September 16). Detsentralizatsiia [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/news/12801#:~:text>

Huzar, L. (2015, March 25). What is the importance of culture for our life? *Ukrainska Pravda* [in Ukrainian] <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/03/23/7062428/>

Krupka, A. Ya. (2014). Public-private partnership in the field of culture and art: state and prospects for development. *Efektivna ekonomika*, 16 [in Ukrainian]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3120>

Lanchevych, H. (2018, July 16). *Development of culture in conditions of decentralization* [Video]. Detsentralizatsiia [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/video/rozvytok-kultury-v-umovakh-detsentralizatsii>

Methodological recommendations on the creation and organization of the functioning of cultural service centers in territorial communities, Order No. 466 (2019) (Ukraine). [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/831/culture.pdf>

On amendments to the Law of Ukraine "On Culture" regarding the general principles of providing cultural services to the population, Law of Ukraine No. 1432-IX (2021, April 29) (Ukraine). *The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR)*, 31. [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1432-IX#Text>

On cooperation of territorial communities, Law of Ukraine No. 1508-VII (2014, June 17) (Ukraine). *The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR)*, 34 [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

On Culture, Law of Ukraine No. 2778-VI (2010, December 14) (Ukraine). *The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR)*, 24 [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

Organization of cooperation of territorial communities in Ukraine. *Practical guide for local government officials*. (2017). Detsentralizatsiia [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/11/Organizatsiya-spirovbitnitstva-teritorialnih-gromad-v-Ukrayini.pdf>

Public-private partnership as a mechanism for implementing a new regional policy: application possibilities and practical. A group of advisers on the implementation of state regional policy in Ukraine GOPA [in Ukrainian]. http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf

The selection of communities to participate in the project "Centres of cultural services as a tool for community cohesion" has begun. (2021, March 22). Detsentralizatsiia [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/news/13381>

Tolkovanov, V. V., Zhuravel, T. V., Vrublevskiy, O. S., Osypenko, N. M., Zapysnyi, D. Yu., Kostina, N. A., Shkiliak, M. M., & Shcherbak, N. V. (2016). *Cooperation of territorial communities (intermunicipal cooperation – IMC)*. Ternopil National University of Economics [in Ukrainian].

Valevskiy, O. A. (2020). *The relevance of the development of public-private partnership in the field of cultural*. Detsentralizatsiia [in Ukrainian]. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/504/2.pdf>

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.23

Прорецензовано / Revised: 31.05.23

Схвалено до друку / Accepted: 17.06.23

Yelyzaveta VENHER-RUSHCHENKO, PhD Student
ORCID ID: 0000-0001-7386-8685
e-mail: vengerelizaveta@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PROSPECTIVE DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE CULTURAL SPHERE IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Background. The article examines the directions of development of the cultural sphere at the local level after the decentralization reform. The main task now is to reset the perception of the economic attractiveness of culture at the local level and increase the institutional capacity of cultural institutions. Under martial law, the development of the cultural sphere in Ukraine becomes even more urgent.

Goals and objectives. The article is aimed at defining the modern perspective directions of development of the cultural sphere of Ukraine under conditions of decentralization. Main tasks: proving the need to create Centers for cultural services in communities; identifying the benefits of involving the private sector to improve the quality of cultural services and community cooperation in the cultural sphere; clarification of the main directions of activity of cultural institutions online. The object of research is the cultural sphere in Ukraine.

Methods. *In the process of research, a systematic approach was used, as well as the following research methods: terminological analysis (when defining the concepts of "cultural service", "basic set of cultural services", "center of cultural services", etc.); comparative analysis (for consideration of foreign and domestic experience); statistical analysis and grouping (to determine quantitative indicators in the field of culture); generalization (for writing conclusions).*

Results. *The necessity of creating Centers for Cultural Services in order to increase the institutional and financial capacity of community cultural institutions has been proved. It is determined that the center of cultural services is a multifunctional cultural institution that has a convenient location, is provided with qualified personnel, has a modern material and technical base and is able to provide a range of cultural services for residents of one or several communities.*

The issue of community participation in cultural projects in order to receive grants for their implementation has been actualized. The implementation of grant cultural projects contributes to solving problems in the field of culture, and is also a tool for community marketing.

The French experience of cooperation of communities in the sphere of culture is analyzed.

Conclusions. *The directions of activity of cultural institutions in online mode are described, in particular the creation of online lessons, master classes, courses, exhibitions; digitalization of museum and library funds, creation of English-language content, etc.*

The benefits and expediency of using the mechanism of communities cooperation in the cultural sphere are characterized: pooling material, human and financial resources in order to provide high-quality and accessible cultural services.

The advantages of the mechanism of public-private partnership in the cultural sphere as a tool for attracting extrabudgetary funds are proved: financial, social-economic and political.

Keywords: *cultural service, center of cultural services, cooperation of communities in the field of culture, public-private partnership in the cultural field.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.